

Boendegärningar.

Kvalitetskriterier för utvärdering
och utveckling av boende

Delegationen för boende för personer med utvecklingsstörning (KVANK) | 4.12.2018

Asumisen
tekoja

Tukea
yhdenvertaiseen
asumiseen

Kehitysvamma-
liitto

Kvalitetskriterierna för boende ger anvisningar om hur boendet för personer med funktionsnedsättning utvärderas och utvecklas. Utgångspunkten för boendet för personer med funktionsnedsättning är jämlikhet med andra människor. Det här förutsätter åtgärder som främjar att rättigheter för personer med funktionsnedsättning tillgodoses på samma sätt som för andra människor.

De mänskliga rättigheterna och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning utgör grunden för utvärderingen av kvaliteten på boendet och utvecklingen av boendet i anslutning till den. Centrala faktorer som påverkar är möjligheter till boende och deltagande i samhället och gemenskaper på samma sätt som andra personer. De här möjligheterna ska förverkligas på det sätt personen själv väljer. Med tjänster som stöder boendet och deltagandet främjas också jämlikhet.

Kvalitetskriterierna för boende har utarbetats av Delegationen för boende för personer

med utvecklingsstörning (KVANK), som är ett samarbetsnätverk för organisationer inom specialomsorgsbranschen och aktörer inom den offentliga sektorn.

Centrala principer

Vanligt boende och möjligheter att själv fatta beslut i frågor om det egna livet förstärker jämlikhet. Med vanligt boende avses boende som motsvarar de egna behoven av och önskemålen om boende i en bostad som finns i ett vanligt bostadsområde. Rätten att fatta beslut om eget boende förutsätter att personen själv kan välja sin bostadsort, bostadsform och med vem hen bor. Funktionsnedsättningen förpliktar inte personen till särskilda boendelösningar separat från andra människor eller till ett boende tillsammans med andra personer med funktionsnedsättning.

Den hjälp och det stöd som ges i anslutning till boendet möjliggör att personen med funktionsnedsättning kan bo i ett eget hem och delta i likhet med andra människor.

Tjänsterna och stödet planeras individuellt i enlighet med personens önskemål och behov. Rätten att göra val och fatta beslut som rör det egna livet förutsätter att personen ges alternativ. Tillgång till information om dessa alternativ ska finnas på ett sätt som personen förstår. Dessutom ska personen ha möjligheter till att få objektivt stöd för att göra val och fatta beslut.

Med vanligt boende och tjänster som stöder boendet minskas ojämlikhet. Bristen på boendalternativ för personer med funktionsnedsättning och osmidiga tjänster ger upphov till ojämlikhet vilket i sin tur ger upphov till boende i stora anstaltslika gruppboenden för specialgrupper eller boendekoncentrationer.

Kvalitetskriterier och utvärdering av boendet

I kvalitetskriterierna för boende är utgångspunkten för utvärderingen tjänsternas totalresultat, det vill säga tjänsternas effekter på personens liv. Personens rätt att fatta beslut om sitt eget boende och sitt eget liv förutsätter att effekterna granskas ur personens eget perspektiv. Boendet granskas som en del av välmående som helhet och som anknyter till livets delområden. Kvalitetskriterierna möjliggör en jämförelse av tjänsterna utgående från hur effektiva de är och ger en riktning för utvecklingen av boendet och av stödtjänsterna för boende.

Kvalitetskriterierna är nio till antalet. De presenteras närmare i tabellen nedan.¹ Kriterierna är 1) personen bor i eget hem i ett vanligt bostadsområde, 2) gör egna val och fattar själv beslut i sin vardag, 3) deltar i gemenskapen och i samhällsaktiviteter, 4) har betydelsefulla människorelationer, 5) har möjlighet att utvecklas, 6) har uppskattade sociala roller,

¹ Utgångspunkter för utarbetandet av kriterierna är den ram som skapats av den irländska myndigheten NDA (The National Disability Authority) för utvärdering av tjänsters effekter. Ramen har bearbetats och kompletterats av KVANK. (NDA paper on outcomes for disability services – May 2016, <http://nda.ie/nda-files/NDA-Paper-on-Outcomes-for-Disability-Services-May-20161.pdf>)

7) har en god livskvalitet och mår bra, 8) får stöd för att upprätthålla och främja sin hälsa samt 9) är i säkerhet och upplever trygghet.

Kriteriernas utvärderingsområden har beskrivits i den mittersta kolumnen av tabellen nedan. Kolumnen till höger i tabellen beskriver artiklarna i FN:s funktionshinderkonvention som hänför sig till kriterierna. I fältet under kriteriet finns en beskrivning av innehållet i utvärderingsområdena.

Som hjälp för utvärderingen av kvaliteten har utarbetats en terminologi för boende där centrala begrepp är definierade ur serviceanvändarens perspektiv. Terminologin finns på webbplatsen Boendegärningar under punkten Terminologi (<https://verneri.net/asumisen-tekoja/pa-svenska/terminologi/>). ■

FOTO: LIISA HUIJMA

Kvalitetskriterier för boende

1. BOENDE I EN GEMENSKAP

Tjänsternas effekter på personens liv	Utvärderingsområden	Artiklar i funktionshinderkonventionen
Personen bor i eget hem i ett vanligt bostadsområde.	<ul style="list-style-type: none">» Vanligt boende» Bostad som motsvarar behoven» Kan välja med vem hen bor» Kan sköta om sitt eget hem» Personliga tillgångar» Privatliv» Möjligheter till familjeliv» Teknologi och hjälpmedel som stöd för ett självständigt liv	Artiklarna 18, 19, 22, 23

Beskrivning av utvärderingsområdet

Personen bor i eget hem i ett vanligt bostadsområde.

Personen fattar själv beslut om sådant som gäller det egna hemmet. Hen har möjlighet att själv välja bostadsort, boendeform och med vem hen bor. Det här kräver möjliga alternativ och bostäder som finns i vanligt bostadsbestånd. Personen förpliktas inte att använda sådana boendearrangemang som hen inte vill ha. Om personen vill kan hen flytta till en annan ort. Som stöd för sitt boende får hen utgående från sina behov stöd-tjänster, personlig assistans och hemtjänster.

Terminologi: hem, bostad, gemenskap, behov

2. VAL OCH MAKT

Tjänsternas effekter på personens liv	Utvärderingsområden	Artiklar i funktionshinderkonventionen
Personen gör egna val och fattar själv beslut i sin vardag.	<ul style="list-style-type: none">» Val och alternativ i anslutning till valen» Små och stora beslut» Tillgänglig information» Stödbaserat beslutsfattande» Personliga rutiner och beslut om egna behov» Positiv risktagning» Respektfullt bemötande	Artiklarna 12, 14, 21, 29

Beskrivning av utvärderingsområdet

Personen gör egna val och fattar själv beslut i sin vardag.

Information om alternativ och tjänster ska finna till buds i förståelig och tillgänglig form. Personen får stöd att ta emot och behandla informationen. Hen får stöd att bilda och uttrycka sin egen åsikt och vilja. Personen kan välja vem som ger stöd i beslutsfattandet. Hen får hjälp att förstå följderna av besluten och deras verkningar på livet.

Terminologi: stödbaserat beslutsfattande, delaktighet, tillgänglighet, person som är nära mig

3. SOCIAL ANSLUTNING OCH DELTAGANDE I SAMHÄLLSAKTIVITETER

Tjänsternas effekter på personens liv	Utvärderingsområden	Artiklar i funktionshinderkonventionen
Personen deltar i gemenskapen och i samhällsaktiviteter.	<ul style="list-style-type: none">» Meningsfull och viktig sysselsättning» Deltagande i gemensamma aktiviteter» Samhällsaktiviteter» Rörlighet inom gemenskapen (kunskapsmässig tillgänglighet/ tillgänglig rörlighet)» Teknologi och hjälpmedel som stöd för kommunikationen	Artiklarna 18, 19, 20, 21, 29, 30

Beskrivning av utvärderingsområdet

Personen deltar i gemenskapen och i samhällsaktiviteter.

Personen får stöd i sitt deltagande och vid behov också för att klargöra målen för sitt intresse. Om vilja finns deltar hen i sysslor i gemenskapen som upplevs viktiga (t.ex. invånarverksamhet, kultur- och fritidsverksamhet, verksamhet i religiösa samfund, frivilligarbete, organisations- och föreningsverksamhet). Hen har också kontakter med andra personer med funktionsnedsättning, som är intresserade av samma saker och aktiviteter. Då personen deltar påverkar hen gemensamma saker och gör något gott för sin gemenskap. Att delta och röra sig i gemenskapen förutsätter en tillgänglig närmiljö och kunskapsmässig tillgänglighet av den.

Terminologi: gemenskap, delaktighet, personligt stöd

4. PERSONLIGA MÄNNISKORELATIONER

Tjänsternas effekter på personens liv	Utvärderingsområden	Artiklar i funktionshinderkonventionen
Personen har betydelsefulla människorelationer.	<ul style="list-style-type: none">» Människorelationer som upplevs viktiga och egna beslut om dessa» Parförhållande och familjeliv» Vänskapsförhållanden	Artiklarna 22, 23

Beskrivning av utvärderingsområdet

Personen har betydelsefulla människorelationer.

Personen fattar själv beslut om människorelationer hen upplever viktiga och hen kan känna samhörighet och tillgivenhet i de här relationerna. Hen har möjlighet till ett parförhållande, familjebildning och familjeliv. Hen har möjlighet att få stöd för att skapa och upprätthålla människorelationer och att lära sig färdigheter i anslutning till dem och utöka sina erfarenheter.

Terminologi: person som är nära mig, gemenskap, personlig utveckling

5. UTBILDNING OCH PERSONLIG UTVECKLING

Tjänsternas effekter på personens liv	Utvärderingsområden	Artiklar i funktionshinderkonventionen
Personen har möjlighet att utvecklas.	<ul style="list-style-type: none">» Styrkor och resurser» Utbildning och studier» Medborgarfärdigheter» Personliga mål på kort och på lång sikt» Teknologi och andra hjälpmedel som stöd för inläringen	Artiklarna 24, 27, 30

Beskrivning av utvärderingsområdet

Personen har möjlighet att utvecklas.

Personen har möjlighet att hitta och använda sina styrkor och resurser och får stöd i anslutning till det. Styrkorna och resurserna utgör en grund för planeringen av individuellt stöd. Personen får själv välja vilken utbildning hen vill ha och utveckla sig själv utgående från sina behov. I det här erbjuds hen stöd. Hen får stöd att ställa upp och uppnå sina personliga mål och hen har möjligheter att pröva, lyckas och misslyckas.

Terminologi: personlig utveckling, styrkor, personligt stöd

6. UPPSKATTADE SOCIALA ROLLER

Tjänsternas effekter på personens liv	Utvärderingsområden	Artiklar i funktionshinderkonventionen
Personen har uppskattade sociala roller.	<ul style="list-style-type: none">» Arbetsliv och avlönat arbete» Organisations- och frivilligverksamhet» Erfarenhetsexpertis» Deltagande för att främja gemensamma/ andras intressen	Artiklarna 18, 19, 24, 27, 29, 30

Beskrivning av utvärderingsområdet

Personen har uppskattade sociala roller.

Personen har roller där hen får uppleva sig viktig och nödvändig. Personens kunnande identifieras och erkänns. Hen har roller via vilka hen kan delta i utvecklingen av sina gemenskaper. Personen får stöd att verka i sina roller, exempelvis att söka och sköta avlönat arbete, frivilligarbete, förenings- eller annan verksamhet. Vid behov får hen stöd för att hitta roller som hen upplever meningsfulla.

Terminologi: gemenskap, delaktighet, stödbaserat beslutsfattande

7. LIVSKVALITET

Tjänsternas effekter på personens liv	Utvärderingsområden	Artiklar i funktionshinderkonventionen
Personen har en god livskvalitet och mår bra.	<ul style="list-style-type: none">» Tillfreds med livet» Saker som upplevs viktiga» Upplevt välmående» Förändrade livssituationer	Artiklarna 22, 23, 25, 28, 30

Beskrivning av utvärderingsområdet

Personen har en god livskvalitet och mår bra.

Personens egen erfarenhet av välmående och livskvalitet är primär. Personens liv består av saker som är viktiga för hen. Hen har och hen gör saker i livet som hen blir lycklig av. Hen träffar de personer hen vill och kan uppleva sig själv uppskattad och viktig. Hen får stöd för att bygga upp sina drömmar och uppfylla dem.

Terminologi: livskvalitet, delaktighet, behov

8. HÄLSA OCH VÄLBEFINNADE

Tjänsternas effekter på personens liv	Utvärderingsområden	Artiklar i funktionshinderkonventionen
Personen får stöd för att upprätthålla och främja sin hälsa.	<ul style="list-style-type: none">» Psykosocialt välmående» Främjande av hälsa» Tillgång till information i anknytning till eget välmående» Förebyggande stöd» Sexualitet	Artiklarna 20, 21, 22, 25, 26

Beskrivning av utvärderingsområdet

Personen får stöd för att upprätthålla och främja sin hälsa.

Hälsa består av fysiskt och psykiskt välmående och tillgodoseende av behov i anslutning till dem. Personens behov i anknytning till hälsa är individuella. Hen får information om sin egen hälsa och stöd för att upprätthålla och främja sin hälsa. För att upprätthålla och främja sin hälsa har hen möjligheter till motion och näring enligt eget tycke och egen smak. Personens erfarenheter av kön och sexualitet uppfylls på det sätt hen själv väljer. Till sitt förfogande har hen information och medel att upprätthålla och främja sin hälsa.

Terminologi: livskvalitet, stödbaserat beslutsfattande, behov

9. I SÄKERHET OCH TRYGGHET

Tjänsternas effekter på personens liv	Utvärderingsområden	Artiklar i funktionshinderkonventionen
Personen är i säkerhet och upplever trygghet.	<ul style="list-style-type: none">» Säkerhet» Trygghet och kontinuitet» Personen uppskattas och blir hörd» Personen utnyttjas inte och är inte utsatt för övergrepp	Artiklarna 12, 14, 16, 17

Beskrivning av utvärderingsområdet

Personen är i säkerhet och upplever trygghet.

Personen känner människor med vilka hen upplever ömsesidigt förtroende. Hen bemöts och behandlas respektfullt och hen upplever att hen blir hörd. Hen utsätts inte för fysiskt eller psykiskt våld, övergrepp eller utnyttjande. Personens ekonomi är inte hotad. Personens liv och vardag samt det stöd dessa kräver är inte hotade, utan hen upplever kontinuitet i dem.

Terminologi: livskvalitet, stödbaserat beslutsfattande, behov